

INSTITUT PRO POLITIKU
A SPOLEČNOST

UKRAJINA V ROCE 2016

Na trnité cestě z minulosti a stále ve válce

POLICY PAPER | leden 2017

UKRAJINA V ROCE 2016

Na trnité cestě z minulosti a stále ve válce

Policy Paper – Autor: Oleksandr Nykonorov

Překlad Petr Pojman

Team4Ukraine - www.team4ukraine.eu

V předkládané studii zkoumáme specifika společensky-politické a ekonomické situace v Ukrajině a analyzujeme silné a slabé stránky politických, sociálních a ekonomických procesů. Soustředíme se na vybrané nedůležitější aspekty vývoje v roce 2016. Pokoušíme se upozornit na, v českém prostředí, některé méně známé aspekty vývoje země. Předkládaná studie je první takto detailně na Ukrajinu zaměřeným materiálem publikovaným na webu Institutu. Počítá se s tím, že v následujících článcích z produkce Team4Ukraine se budeme již detailněji věnovat některým zde jen stručně shrnutým nebo naznačeným problémům.

Vzhledem k odbornému zaměření autora a situaci v zemi je největší prostor věnován tématům spojeným s obranou a bezpečností. Jsou však zmíněna i témata jiná. Zvláštní důraz je kladen na analýzu politického procesu, socio-ekonomický rozvoj a proces provádění reformem.

Samostatný blok je věnován situaci na dočasně okupovaných územích Donbasu. Vývoj na Krymu necháváme stranou, neboť ukrajinská vláda má v této chvíli jen velmi malé možnosti, jak do situace na anektovaném poloostrově zasahovat. Kromě řady otevřených zdrojů¹ se materiál opíral i o bezprostřední monitoring události přímo na místě.

---

¹ Všechny internetové odkazy jsou otevřeny ke dni 30. 12. 2016.

Proces uskutečňování reformem

Během r. 2016 probíhal aktivní proces zavádění reformem v sociální a politické sféře života ukrajinské společnosti. Realizace klíčových reformem je také úzce spojena s požadavky předloženými orgány Evropské unie. EU jejich splněním podmiňuje kromě jiného i zavedení bezvízového režimu se zeměmi EU. A o to Ukrajina velmi usiluje.

V zájmu zajištění politické shody v procesu reformem byla vytvořena **Národní rada reformem**, která se skládá ze zástupců všech zúčastněných stran, a je platformou pro budování konsensu a rozhodování. Mezi hlavní úkoly Národní rady reformem patří stanovení priorit, koordinace jednotlivých reformem a sledování vytyčených cílů.

Na podporu zavedení reformem, jakož i na organizační a analytickou podporu Národní rady reformem, byla zřízena **Projektová kancelář**. Ta deleguje projektové manažery k cílovým skupinám jednotlivých reformem. Činnost kanceláře je financovaná z dárcovského účtu Evropské banky pro obnovu a rozvoj, do kterého přispívá více dárců a též ze zvláštního akciového fondu této banky.

Z hlediska provazování reformem je kontrola a motivace mnohem důležitější než samo finanční zajištění. Ukrajina je totiž velmi bohatá země. Většina zdrojů je však stále ovládána oligarchií a úzkou skupinou činovníků, což prosazování reformem velmi komplikuje. Dochází k extrémně neefektivnímu a nespravedlivému

rozdělování většiny zdrojů a k vytváření dalších korupčních schémat. I proto je velmi důležitá reforma ukrajinských bezpečnostních orgánů, kterou výčet nejdůležitější reforem začínáme.

Reforma 1: bezpečnostní orgány

V Ukrajině bylo vytvořeno několik nových agentur a úřadů zaměřených na boj s korupcí:

- Národní protikorupční úřad Ukrajiny (NABU)
- Národní agentura pro prevenci korupce (NAZK)
- Zvláštní protikorupčních prokuratura (SAP)
- V procesu formování je Státní úřad vyšetřování (DBR)

Národní protikorupční úřad Ukrajiny vyšetřuje případy korupce, ve kterých figurují sumy vyšší než pěti set násobek minimální mzdy (to je nyní 725 tisíc hřiven, tj. přibližně stejně tolik Kč). **Národní agentura pro prevenci korupce** má zabraňovat vzniku korupčního jednání a působit tak preventivně. SAP má dohlížet na vyšetřování, která vedou detektivové NABU. A DBR převezme vyšetřovací funkci od prokuratury.

Do r. 2014 se potíráním korupce v Ukrajině věnovala **Generální prokuratura**, dvě zvláštní oddělení Ministerstvo vnitra (MV), jedna jednotka SBU (Služba bezpečnosti Ukrajiny) a Státní fiskální služba.

Všechny zmíněné změny byly zahájeny v důsledku **Revoluce důstojnosti** (Euromajdan). Zpočátku byl vytvořen NABU, který se zaměřuje na potírání korupce mezi činovníky od prezidenta, premiéra a poslanců, soudců, prokurátorů oblastí a generální prokuratury a šéfů státní regionální administrativy. Plat detektivů NABU je jeden z největších v zemi - 70 000 hřiven! Šéfem [NABU](#) je **Artem Sytnyk**.

V NABU má pracovat 700 lidí, v této chvíli je jich již 500. Za první rok fungování Úřadu

bylo zahájeno asi 300 případů, zjištěna řada nemovitostí v ceně okolo 400 milionů hřiven a 80 milionů valut. Mezi nejznámější případy NABU patří uprchlý poslanec **Alexander Oniščenko** a soudce **Nikolaj Čaus**, který schovával své nelegální zisky v bankách.

Dohled nad případy, které NABU řeší, uskutečňuje **Zvláštní protikorupčních prokuratura (SAP)**. Její prokurátoři pak podávají i obvinění k soudu. SAP má v této chvíli 45 prokurátorů. Ti za rok zahájili 36 soudních procesů, ale zatím nebyl nikdo odsouzen. Plat prokurátorů je 50 tisíc hřiven. Šéfem [SAP](#) je **Nazar Cholodnickyj**.

Národní agentura pro prevenci korupce (NAZK) dohlíží na možné korupční jednání činovníků a má vytvářet podmínky proto, aby se nenechali korpumpovat. NAZK prověřuje elektronické finanční deklarace – majetková přiznání činovníků a monitoruje jejich způsob života. Pokud příslušníci NAZK najdou příznaky korupčního jednání, předávají případ k prošetření orgánům činným v trestním řízení. V NAZK pracuje 300 lidí a platy jsou jen od 8 tisíc hřiven pro řadové zaměstnance do 28 tisíc hřiven pro vedoucí pracovníky. Šéfkou [agentury](#) je Natalja Korčák.

V blízké budoucnosti mají zahájit fungování ještě další dva bezpečnostní orgány – **Národní agentura pro identifikaci a vyhledávání nelegálních zisků** a již zmíněný **Státní úřad pro vyšetřování (DBR)**, který se bude věnovat těm korupčním případům, které nespádají pod jurisdikci NABU a bude též řešit zločiny v samotných bezpečnostních orgánech.

Služba bezpečnosti Ukrajiny (SBU) má být reformována ve dvou fázích do roku 2020. Bylo již vytvořeno **Centrum pro provedení reformy SBU**. Během první fáze (2016-2017) budou rozpracovány a ukrajinskému parlamentu předloženy zákony o Službě bezpečnosti Ukrajiny, stejně jako změny a doplnění k další související legislativě, které vymezují pravomoci SBU

vůči dalším aktérům v oblasti bezpečnosti. Ve druhé fázi (2018-2020) budou veškeré plánované reformy dokončeny. V roce 2020 bude proveden kompletní audit bezpečnosti a vyhodnoceny priority.

Za hlavní problém reformy SBU je považováno rozdělení pravomocí SBU mezi další bezpečnostní orgány tak, aby bylo dosaženo vyššího stupně úrovně národní bezpečnosti. [V plánu](#) je propuštění některých pracovníků služby a těsnější spolupráce se zahraničními partnery.

Přes řadu uskutečněných reforem silových složek, ukrajinské vedení fakticky blokuje proces proměny prokuratury a soudů. Zároveň pozorujeme [spor](#) mezi Generální prokuraturou a Národním protikorupčním úřadem. To souvisí s dublováním pravomocí těchto struktur, s nedostatky v ukrajinské legislativě a nedokončením reformy prokuratury samotné. Mimo to se do konfliktu s NABU dostává i [Zvláštní protikorupční prokuratura](#) (SAP).

Blokování procesu reforem nebo jejich sabotáže jsou způsobeny nedostatkem politické vůle. Prokuratura se navíc účastní i politických konfliktů mezi různými mocenskými skupinami. Ukrajínští poslanci blokují přijetí zákona, který by umožnil NABU provádět nezávisle, a především před vedením dalších bezpečnostních orgánů utajeně, operativně pátrací činnosti, a to včetně shromažďování informací z telekomunikačních sítí a sledování zkorumpovaných úředníků. Rovněž je třeba poznamenat, že ve struktuře SBU je stále jednotka pro boj s korupcí a organizovaným zločinem, a to navzdory skutečnosti, že před dvěma lety poslanci zbavili službu těchto pravomocí. Tím, že vedení státu tuto jednotku nezrušilo, dochází k [plýtvání silami](#) s prostředky ve prospěch zkorumpovaných činovníků.

Velké problémy přetrvávají i v důsledku účasti soudců v [korupčních schématech](#). V červenci r. 2016 byly v ukrajinském parlamentu zaregistrovány 3 návrhy usnesení o odvolání soudců. Celkově se plánovalo

propuštění 64 soudců. K jejich [propuštění](#) však nedojde v souvislosti s úplatkářstvím, ale “bude vyhověno žádosti o podáním rezignace”.

Na základě konstitučních změn v oblasti soudnictví a statutu soudců se však částečnou reformu prosadit podařilo. V praxi to znamená, že **Nejvyšší soud** se vrací do své původní role a dostane zpět právo konečné kasace. Takovým způsobem je likvidován čtyřúrovňový soudní systém Kyvalova-Portnova². Všichni soudci bez výjimky musí projít hodnocením, složit zkoušku a podat dvě majetková přiznání – o příjmech osobních i o majetku rodiny. Zákonost všech jimi přijatých rozhodnutí prověří **Nejvyšší kvalifikační komise**. Podle odborníků bude [realizace těchto změn](#) trvat i několik let.

Mezi změny v soudnictví, které reforma zavádí, patří především návrat k třístupňovému systému (soudy prvního stupně, odvolací soudy, Nejvyšší soud); zvláštní soudy budou zrušeny. Byl zvýšen minimální věk soudců z 30 na 35 let i požadavky na minimální praxi z 3 na 5 let. Dochází ke zrušení Nejvyšší rady justice a vytvoření **Nejvyšší soudcovské rady**. Počet soudců se sníží na 1,8 tis (dnes je jich 7 tisíc) a budou zbaveni imunity. Dále se počítá s předáním práv k souhlasu zadržení a zatčení soudce z parlamentu na Nejvyšší soudcovskou radu. Bude též uznána jurisdikce Mezinárodního trestního soudu a bude přistoupeno k Římskému statutu.

Rovněž velmi důležitou reformou ukrajinské bezpečnosti je vytvoření nové **Patrolní (pořádkové) policie**. Ta zahájila svoji činnost v červenci 2015 a postupně začíná fungovat ve všech větších městech. Bylo provedeno otevřené výběrové řízení a při výběru i přípravě policistů sehráli velmi pozitivní roli [instruktoři ze Spojených států](#). V Patrolní polici slouží 12 tisíc lidí. První etapa přeměny milice v policii a s tím spojené

---

2 Ten počítá se soudy prvního stupně, odvolacími soudy, Nejvyšším soudem a specializovanými soudy.

struktury ministerstva vnitra stála 300 milionů dolarů z toho 26 mil. bylo z USA.

Reforma MV však postrádá širší koncepci, v důsledku čehož vznikání řada problémů. V MV panuje vnitřní konflikt mezi Patrolní Policí a strukturami původní milice. V důsledku mezer v legislativě týkajících se reformy ministerstva vnitra se zvýšila i úroveň kriminality. Trestních stíhání např. za vraždu bylo v r. 2013 zahájeno skoro v 6 tisících případech v roce 2015 přesáhlo tato číslo již 8000 a za prvních šest měsíců roku 2016 dosahuje bezmála 5000!

Tento vývoj však souvisí i s probíhající válkou, se zvýšením počtu nelegálně držených zbraní a v neposlední řadě i s tím, že nová Patrolní policie funguje lépe než stará milice (i díky její činnosti se daří zaznamenávat některé dříve neregistrované trestné činy). Ukrajina tak např. zjišťuje, že se na jejím území obchoduje s daleko větším množstvím drog, než se dříve předpokládalo a počty drogově závislých jsou též mnohem vyšší. Kromě rostoucí anebo nově zjištěné kriminality provází reformu Ministerstva vnitra i výrazné [zvýšení počtu dopravních nehod](#).

Reforma 2: důchodový systém

Ukrajinský parlament přijal návrh zákona *O změně některých legislativních aktů Ukrajiny souvisejících důchodovým systémem*. V Ukrajině tak začala příprava k rozsáhlé důchodové reformě. Zmíněný návrh zákona je kompromisem mezi Ukrajinou a Mezinárodním měnovým fondem. Zákon nezvyšuje věk odchodu do důchodu. Není zvyšován ani nezbytný počet odpracovaných let lidí pracujících ve zdraví škodlivých profesích. Se změnami se v tomto ohledu minimálně dalších deset let nepočítá.

Počítá se však s postupným nárůstem počtu minimálních odpracovaných let (až o 5) pro důchody pro ženy a pro další skupiny, které mohou odcházet do důchodu dříve. Postupně se má navyšovat minimálním počet

odpracovaných let (až o 5) pro získání výsluhy.

Přijatý [návrh zákona](#) má poměrně přísná pravidla. Budou zastaveny výplaty zvláštních důchodů státním zaměstnancům, poslancům, příslušníkům bezpečnostních služeb, soudcům atd. v případě, že se tito vrátí do podobné pracovní pozice. Je stanoveno, že důchody pro pracující důchodce budou vypláceny ve výši 85 %, ne však méně, než jaká je výše životního minima pro osoby, které ztratily schopnost pracovat. Zákon však neomezuje peníze vojákům, některým invalidům, účastníkům ATO (Antiteroristické operace, tj. války s Ruskem) a členů rodin lidí, kteří v zóně ATO zemřeli.

Obecně platí, že vyžít v Ukrajině pouze z oficiálním příjmem, je složité. Uvádět čísla ze statistik o průměrných platech nebo důchodech nemá velký smysl. Ty se totiž region od regionu velmi liší, a především z logiky věci nezahrnují nepřiznanou část příjmů, které tvoří výrazný segment ukrajinské šedé ekonomiky.

Velké skupiny lidí žijí na hranici nebo za hranicí chudoby. Nejohroženější skupinou jsou v tomto směru právě penzisté. Problémy nejen v jejich případě řeší další příjmy získané právě v rámci šedé ekonomiky. Zde máme na mysli především drobné nezaregistrované podnikání, například prodej vlastních výrobků, produktů drobného zemědělství atd. Ti, kdo nemají možnost si takové příjmy zajistit a nemají podporu z jiných zdrojů, jsou odsouzeni k chudobě a v řadě případů i k bezdomovectví.

Reforma 3: Systém státní administrativy

Řada problémů trvá i v rámci reformy veřejné správy. Je však třeba konstatovat, že reformy probíhají i zde a některé výsledky jsou již vidět. 11. října 2016 vyhlásila vláda výběrová řízení na pozice státních tajemníků na osmi ministerstvech. V listopadu pak **Komise pro vrcholový management a veřejné služby** uskutečnila výběrová řízení

a předložila vládě seznam vítězných kandidátů na pozice státních tajemníků.

Podle zákona mají být jmenováni státní tajemníci i na další ministerstva, včetně státního tajemníka Kabinetu ministrů a jeho náměstků.

Vytvoření pozic státních tajemníků je jedním z nejdůležitějších prvků reformy státní správy. [Státní tajemník](#) bude na ministerstvu nejvyšším úředníkem – podřízen přímo ministři. To má zajistit fungování aparátu ministerstva, stabilitu a kontinuitu celého úřadu, realizaci ministrovy iniciativy a organizovat každodenní práci spojenou s jeho mandátem. Neznamená to však, že by ministr nevedl ministerstvo. Jeho hlavním úkolem je však formování politiky, iniciování a provádění reforem. Ministr je členem vlády, přijímá personální rozhodnutí u politických nominacích, přestavuje ministerstvo při jednání s jinými orgány veřejné moci (zejména v parlamentu) a vydává ministerské předpisy.

[Státní tajemník](#) organizuje práci aparátu ministerstva, vypracovává a ministři ke schválení předkládá plán práce ministerstva i zprávy o jeho provádění. Ve spolupráci s Ministerstvem financí formuluje personální a nákladové potřeby ministerstva, v souladu s právními předpisy o veřejné službě jmenuje a odvolává úředníky ministerstva a rozhoduje o jejich povyšování i disciplinární zodpovědnosti. Zastupuje ministerstvo v občanskoprávních vztazích.

Reforma 4: Zdravotnictví

Zdravotnický systém Ukrajiny se nachází v již velmi dlouhou dobu v hlubokých strukturních problémech a jeho reforma je velmi aktuálním tématem. Předpokládá se, že v r. 2017 zde dojde v oblasti zdravotnictví k prvním zásadním změnám a reforma bude pokračovat minimálně další tři roky. V roce 2017 se změny dotknou, všeobecného lékařství praktiků, pediatrů a rodinných doktorů.

Hovoří se o zavedení „britského modelu“ s přihlédnutím k ukrajinské realitě. Tento model doporučuje Světová zdravotnická organizace pro rozvojové země. Podobný systém funguje i v Itálii, Španělsku, či skandinávských zemích.

Reforma bude zaváděna ve třech etapách. První z nich se skutečně v roce 2017 a bude pokrývat primární péči. V roce 2018 se součástí reformy stanou i lékařští specialisté, tj. kardiologové, oftalmologové, traumatologové atd. a též nemocnice. V r. 2019 budou do reformy zahrnuty i vysoce specializované sféry terciární zdravotní péče, tj. onkologie, porodnictví, gynekologie, endokrinologie atd. Tyto obory je velmi složité financovat, a proto jsou součástí až třetího kroku reformy. Má tak být vytvořena od základu nová cesta, kterou pacient v rámci zdravotního systému prochází.

Počítá se s tím, že součástí reformy bude i zavedení zdravotního pojištění. Současná zdravotní péče je sice oficiálně bezplatná, ale úroveň služeb i vybavení je v rámci standardní péče na katastrofální úrovni a platby za některé lékařské služby jsou prováděny neoficiálně. Reforma počítá s vytvořením **Národní služby zdravotní péče**, která bude mít kanceláře v jednotlivých regionech, bude uzavírat smlouvy s jedlovými zdravotnickými zařízeními a bude kontrolovat kvalitu služeb, či analyzovat zdravotnická data. Pacienti budou mít garantovaný balíček zdravotnických služeb, budou si moci zvolit lékaře a instituce, ve kterých se budou léčit. [Zavedením zdravotního pojištění](#) tak zásadně mění způsob financování zdravotního systému.

Reforma 5: Energetický sektor

Odborníci z předních think-tanků a nevládních organizací v oblasti energetiky a životního prostředí se spojili do koalice **Energetické reformy**. [Skupina](#) se společným úsilím zasazuje o prosazování reforem vyplývajících ze závazků země v rámci Energetického společenství. V této

chvíli bude skupina monitorovat provádění těchto závazků, rozvíjet politický dialog s klíčovými zájmovými skupinami v orgánech výkonné i zákonodárné moci. Zároveň plánuje vytvořit plán reforem energetického odvětví, který bude obsahovat konkrétní návrhy změn.

Evropská unie a ukrajinské Ministerstvo energetiky a uhelného průmyslu i další zainteresované subjekty zahájily 8. listopadu projekt, ve kterém bude EU pomáhat s technickým zajištěním pomoci s provedením energetických reforem. Cílem projektu *Pomoc Ukrajině při provádění reformy odvětví energetiky* je vytvoření efektivního regulačního rámce, který bude podporovat konkurenci, zajistí efektivitu trhů, atraktivní prostředí pro investory, a rovněž přispěje k udržitelnému rozvoji odvětví. [Projekt](#) je realizován za finanční podpory Evropské unie. Ukrajinské ministerstvo energetiky a uhelného průmyslu by díky němu mělo být lépe schopno provádět implementace některých ustanovení Asociační dohody EU-Ukrajina a Smlouvy o založení Energetického společenství. Rozpočet projektu je € 2,3 mil. a je navržen po dobu 30 měsíců.

Analýza politického vývoje

V r. 2016 došlo v ukrajinské politice k několika proměnám, na které je třeba upozornit. Všechny ostatní reformy jsou totiž se stavem ukrajinské politiky a ukrajinské politické elity úzce spojeny.

1. Resignace premiéra Arsenije Jaceňuka a vytvoření vlády Volodymyra Hrojsmana

K dnešnímu dni jsou v ukrajinská vládě zastoupeny následující zájmové skupiny:

Skupina premiéra Volodymyra Hrojsmana:

- Jevhen Nyshchuk (ministr kultury)
- Alexander Saenko (ministr kabinetu ministrů)
- Vladimír Kostion (vicepremiérem)
- Andreij Reva (ministr sociálních věcí)

Skupina bývalého premiéra Arsenije Jaceňuka:

- Ihor Ždanov (ministr mládeže a tělovýchovy)
- Ostap Semerak (ministr životního prostředí a přírodních zdrojů)
- Pavel Petrenko (ministr spravedlnosti)
- Volodymyr Omeljan (ministr infrastruktury)
- Lilia Grynevič (ministryně školství a vědy)
- Vjačeslav Kirilenko (místopředseda vlády)

Skupiny prezidenta Petra Porošenka:

- Stepan Kubiv (ministr hospodářství a obchodu)
- Stepan Poltorak (ministr obrany)
- Alexander Danyluk (ministr financí)
- Paul Rezenko (vicepremiér)
- Igor Nasalyk³ (ministr energetiky a uhelného průmyslu)
- Vadim Černyš⁴ (ministr pro dočasně okupovaná území a vnitřně vysídlené osoby) Internally displaced person (IDP)

Nezávisle na třech výše uvedených existuje i skupina ministra vnitra Arsena Avakova, který kontroluje silové složky MV, Národní policii a Národní gardu. Je s ním též spojeno vedení pluku *Azov* a batalionu *Sujataja Marija*.

2. Zapojení Nadiji Savčenkové do politického života země

Velmi důležitou politickou událostí r. 2016 bylo osvobození ukrajinské vojenské pilotky Nadiji Savčenkové z nezákonného věznění v Rusku. Savčenková se po návratu aktivně zapojila do politického života země. Vystupuje s kontroverzní rétorikou. Její aktivity, jednání se separatisty a výzvy zahájit s nimi dialog, vytváří rozkol v politické straně

³ Za jeho jmenováním stojí lobbisté oligarcha Ihor Kolomojskij a blízkého spojence prezidenta Ukrajiny Igor Kononenko.

⁴ Za jeho jmenováním stojí vlivný poslanec Bloku Petra Porošenka Aleksandr Tretyakov.

Baťkivščyna, za kterou byla v době svého věznění zvolena do parlamentu.

Plánem Savčenkové je vytvoření nové politické síly **Národní hnutí Ukrajiny**. Zároveň však zdůrazňuje, že tato její politická síla nemá nic společného se stranou Michaila Saakašviliho nebo projektem poslanců Viktora Krivenka a Pavla Kiškara. Jde ji o vytvoření nezávislé organizace, která by uspěla v příštích parlamentních volbách. Též plánuje založení dobročinného fondu. Takovým způsobem se chce stát nezávislým politikem.

3. Aktivizace nových politických projektů

Rok 2016 byl charakteristický aktivizací nových nebo dříve neaktivních politických sil. Je třeba upozornit především na následující:

Strana „5.10“ - politická síla, která vystupuje za liberální politiku v Ukrajině. Oficiálně se zaregistrovala v r. 2014. Lídrem strany je podnikatel bývalý poslanec Henadij Balašov. Hlavní programem Balašova i jeho politické strany je kardinální reforma daňového systému. Straně jde v zásadě o zrušení stávajícího systému a zavedení nového jednotného. Ten počítá s DPH ve výši 5 % a sociální daní 10 %. V listopadu 2016 se členové strany zúčastnili protestů společně s podvedenými klienty banky „Michajlevský“.

Za život – proruský politický projekt, který byl založen v roce 2016 skupinou poslanců, kteří se odtrhli od *Opozičního bloku*. Stranickými vůdci jsou **Vadim Rabynovič**, Jevgenij Murejev, Nikolaj Micik, Vladimír Kacman a Viktor Golovko. V listopadu 2016 strana organizovala zaplacené protesty údajně podvedených klientů před Národní bankou Ukrajiny s cílem dosáhnout odvolání její šéfky Valerie Gontarevové.

Rozumná síla – proruská politická strana, vytvořená v říjnu 2016. Vůdcem strany je **Alexander Solovev**. [Prioritou Rozumné síly](#) je definitivní vyřešení konfliktu na východě země, stejně jako mír v celé Ukrajině. Strana klade důraz na vytváření důchodových hodnot a dodržování morálních pravidel,

ekonomický rozvoj, zajištění bezpečnosti občanů, rozumnou sociální politiku a neutralitu...

Hnutí nových sil – tento politický projekt bývalého gubernátora Oděské oblasti **Michaila Saakašviliho** se vznikl na podzim roku 2016 Vychází z *Hnutí za očištění*. Lze předpokládat, že Hnutí nových sil se bude účastnit případných předčasných parlamentních voleb v roce 2017. Hnutí aktivně spolupracuje s *Demokratickou aliancí* a stranou *Svépomoc*.

Národní korpus – nacionalistická politická strana, která vznikla v říjnu 2016 na základě Civilního Korpusu *Azov* v čele s **Andrejem Bileckým**. Strana je aktivně podporovaná ministrem vnitra Arsenem Avakovem a ukrajinským oligarchou Sergejem Tarutou. Svým zaměřením cílí na ty skupiny obyvatelstva, které podporovaly/podporují strany *Svoboda* a *Pravý Sektor*.

4. Politická aktivita populistických sil

Rozvoj populistických politických sil je důsledkem zhoršení sociálně-ekonomické situace v Ukrajině po r. 2014. Mezi takto charakterizovatelné strany je možné počítat:

- Baťkivščynu
- Radikální Stranu Olega Ljaška
- Opoziční blok

Populistické síly zvažují použití různých forem protestní aktivity jako nástroj získání moci.

5. Rozvoj radikálních a nacionalistických hnutí

Charakteristickým rysem politického procesu v roce 2016 je intenzifikace radikálních nacionalistických sil, které prosazují silový scénář sesazení současné ukrajinské vlády nebo hovoří o zavedení vojenské diktatury. Podmínky pro uspořádání vojenského převratu a jakéhosi falešného „třetího Majdanu“, jsou vytvářeny prostřednictvím zakládání různých organizací. Jednou z nich jsou *Revoluční pravé síly* (RPS). RPS sdružuje několik radikálních skupin v čele batalionem OUN Nikolaje Kochanovského, *Bílé kladivo*, členy batalionu *Ajdar* atd.

[Ukrajinská média](#) později zveřejněné materiály potvrzujících, spojení mezi představiteli RPS a dvěma prokremelský oligarchy *Sergejem Levočkinem* (poslanec strany *Opoziční blok*) a Viktorem Medvedčukem (šéf strany *Ukrajinská volba*, s těsnou vazbou na Vladimíra Putina). Po celý rok 2016 zaznamenáváme konsolidaci radikálních nacionalistických sil kolem *Dobrovolnického hnutí OUN*, vedeného N. Kochanovským.

Představitelé radikálních nacionalistických sil uspořádali pod Monumentem nezávislosti v Kyjevě 18. listopadu tiskovou konferenci, která se týkala uspořádání Lidových shromáždění a Pochodu revoluce na třetí výročí Majdanu 21. listopadu. Na této tiskové konferenci vystoupili: Stepan Chmara, Nikolaj Kochanovský, (Dobrovolnického hnutí OUN), Andrej Tarasenko, (Pravý sektor), Dmitrij Rezničenko, (Nový plamen), Bogdan Tyckij (Černý Komitét), Vladislav Goranin (Bílé kladivo), Sergej Koba (Automajdan), Alexej Svinarenko (Narodní odpor). Aktivní podporu jim dal i [Michail Nikolov](#) z batalionu Donbas.

21. listopadu pak zmíněná skupina nacionalistů uspořádala útok na kanceláře *Ruské Sběrbanky* a firmy Viktora Medvedčuka. Podle odborníků je však činnost N. Kochanovského V. Medvedčukem financován. Nepřímým důkazem tohoto podezření je i okamžitá reakce Medvedčuka po útoku na jeho kanceláře ze strany radikálů skupiny Kochanovského. Medvedčuk se ve svém vystoupení po útoku na jeho kanceláře zaměřil na diskreditaci Ukrajiny v očích mezinárodního společenství, a to nedlouho před summitem EU-Ukrajina.

Při tom všem se pluk *Azov* a *Státnická iniciativa Jaroše* od provedených provokací a činnosti výše zmíněných organizací distancovali.

6. Hrozba třetího Majdanu

Aktivizace proruských populistických sil, radikálních nacionalistických sil i akce protestů podvedených klientů ukrajinských bank jsou v částečném souladu s materiály ruského plánu *Šatun*, kteří získali a publikovali ukrajinští hackeři. Cílem plánu *Šatun* měla být destabilizace situace v Ukrajině, uspořádání nových voleb a nástup prokremelského politického vedení země.

Řada politických sil v Ukrajině se od listopadu 2016 pokouší o organizaci „třetího Majdanu“, při kterém by bylo využito protestního potenciálu ve společnosti a aktivit populistických sil, radikální nacionalistických skupin, proruských provokátorů spojených s činností [Medvedčuka](#). Pro uskutečnění těchto plánů může být využito sociálních problémů.

7. Socio-ekonomická situace

V rámci analýzy socio-ekonomické situace na Ukrajině v r. 2016 je třeba konstatovat, že došlo ke všeobecnému zhoršení řady ukazatelů vývoje v oblasti sociální politiky a ekonomického rozvoje. Na některé problémy bylo již upozorněno v kapitolách týkajících se zdravotního a důchodového systému.

Zvýšil se státní dluh, snížily se valutové rezervy. Z hlediska každodenního života obyčejných Ukrajinců, se však nejbezprostřednějším problémem, který snižuje životní úroveň a zvyšuje sociální napětí, jeví výrazné zvýšení cen za teplo, energie i vodu.

Státní komise, která reguluje sektor energetiky a komunálních služeb zvýšila od 1. července 2016 tarify ceny tepla o 75-90 %. Přesné procento zvýšení je různé u různých dodavatelů. Vláda též rozhodla o maximální maloobchodní ceně plynu pro domácí spotřebitele. Toto zvýšení cen ovlivnilo vytápění a ohřev vody, což se projevilo v různých oblastech v závislosti na poskytovateli služeb. Zvyšují se i ceny za vodu v rozmezí 5-50 %. Kyjevské vodárny zvýšily cenu pro hlavní město od 1. srpna o

30 %. 1. září se zvýšila i cena elektřiny – počtvrté za dva roky.

Ukrajinské úřady připouštějí, že zvýšení sazeb rozpočtu příliš nepomůže vzhledem k tomu, že obyvatelstvu budou zároveň vypláceny sociální subsidie. Zároveň se počítá s tím, že se sníží úroveň plateb za tyto služby obyvatelstvem asi o 30 %. Podle ministerstva pro sociální politiku, bude v rámci zvýšení sazeb, asi 60 % ukrajinských občanů kompenzováno výplatou subsidií. Jedná se tedy o negativní ekonomicko-politický ukazatel, když velká část populace není schopna potřebné základní výdaje hradit z běžného příjmu.⁵

Tato situace skutečně způsobuje růst protestních nálad v ukrajinské společnosti. Prohlubující se sociální problémy jsou pak využívány řadou výše zmíněných populistických politických stran. V tomto ohledu jde tedy o destabilizující faktor.

V Ukrajině se však setkáme i s názorem, že vládní politika navyšování tarifů je způsobem kontroly obyvatelstva, které se závislostí na státních subsidiích stává více ovladatelným. Má jít tedy o strategii, která má naopak za cíl protestní potenciál likvidovat.

Další, a v ukrajinských reáliích snad i nejpravděpodobnější vysvětlení, je podle některých pozorovatelů obyčejná touha po zisku těch, kteří mají možnost tyto procesy a dodávky kontrolovat. Přímá krádež prostředků ze státního rozpočtu může být dnes již rizikové. Mnohem bezpečnějším způsobem zisku je kontrola nad dodávkami energie, tepla atd. Prostřednictvím výplat subsidií obyvatelstvu jsou tak pouze vysávány prostředky ze státního rozpočtu, které pak prostřednictvím plateb za dodávky energií a tepla skončí v ruku oligarchie.

Poslední nastíněná hypotéza by měla být prošetřena nově vzniklými bezpečnostními orgány. V tomto případě tedy především NABU. Předchozí dvě možnosti nebo

případnou kombinaci všech zmíněných hypotéz by při svém uvažování nad situací v zemi měli zohlednit političtí analytici i představitelé mezinárodního společenství.

Situace v dočasně okupovaných územích Donbasu

V rámci analýzy celkové dynamiky politického procesu na dočasně obsazeném území Doněcké a Luhanské oblasti byl v r. 2016 zaznamenán trend k utužení autoritářského politického režimu vůdců separatistických území DNR a LNR Alexandra Zacharčenko a Igora Plotnického. Při detailnější analýze zaznamenáváme:

1) Rozdělení politického a silového křídla ve vedení DNR, jehož důsledkem je i segmentace silového bloku doněckých separatistů na skupiny: **FSB (Federální služba bezpečnosti RF)** – ta kontroluje bezpečnostní orgány a vojáky, kteří kontrolují činnost oddílů operativního velení *Doněck* (1. armádní sbor DNR). Mezi skupinami FSB a vojáky panuje konflikt související s kontrolou nad rozpočtovými prostředky přecházejícími z Ruska a vlivem na vojenské struktury a nezákonné ozbrojené skupiny separatistů. Tento spor se pravidelně projevuje i v rozporech mezi ruskými bezpečnostními složkami FSB RF a GRU (Zpravodajská služba Generálního štábu ruských ozbrojených sil).

Alexandr Zacharčenko fakticky ztratil kontrolu nad oddíly nad 1. armádní sboru DNR a po likvidaci polního velitele Arsena Pavlova přezdívaného *Motorola*, propuštění Ivana Kondratova z pozice velitele Republikové Gardy, zůstává pod kontrolou šéfa DNR samostatný rozvědný batalion Somali. Paralelně sledujeme i aktivní formování pluku *Bastion* vedeného bývalým vojenským velitelem Mariupolu Andrejem Borisovem. Ten plánuje Zacharčenko postavit pod svoji kontrolu.

⁵ Podle náměstka generálního ředitele Centra výzkumu energetiky Dmitrije Grigorev

2) Oslabení pozic Rinta Achmetova ve vedení DNR. Aleksandr Chodakovskij, Dmitrij Trapeznikov, Aleksej Granovskij se prakticky distancovali od vlivové skupiny tohoto oligarchy. Zároveň však mezi těmito hráči v tuto chvíli neexistuje žádný konflikt. Vliv Rinta Achmetova na politický proces v DNR se pokouší omezovat i Alexandr Zacharčenko tím, že vytěsňuje struktury humanitárního fondu Achmetova *Pomožem* a aktivistů s ním spojených. V situaci, kdy rating oligarchy stoupá a volební podpora šéfa DNR klesá, pokračuje i znárodnování podniků Achmetova, a to právě ze strany skupiny Zacharčenko.

3) Během r. 2016 své pozice posílili: Denis Pušilin, Dmitrij Trapeznikov, Aleksej Granovskij, Igor Martynov, Ivan Prichodko, Sergej Zavdoeev, Eduard Golenko. Vedoucí úlohy naopak ztrácí: Andrej Purgin, Aleksandr Chodakovskij, Pavel Gubarev, Aleksandr Timofeev, Maksim Leščenko, Anatolij Koval. Centry politického vlivu v DNR se fakticky stávají: D. Trapeznikov, D. Pušilin, A. Granovskij i přímo šéf separatistů A. Zacharčenko.

Hlavní vnitřní konflikt mezi strukturami separatistů prochází po liniích Pušilin – Zacharčenko a Chodakovskij – Zacharčenko. A. Zacharčenko má však zároveň obavy, že by mohl být nahrazen Pušilinem, nebo A. Borodajen. O těch se v tomto kontextu hovoří i mezi doněckými novináři. A. Chodakovskij není v této chvíli pro Zacharčenko hrozbou. Příčinou je „legislativní“ zákaz jeho aktivit v mocenských orgánech a cenzura medií.

4) Po **jmenování Vjačeslava Volodina předsedou Státní Dumy RF** se značně oslabila pozice skupiny Andreje Purgina, který byl aktivně zapojen do rozvoje projektu *Jih Ruska*. Financování projektu bylo uskutečňováno právě přes Volodina v době, kdy šéfoval Administrativě prezidenta RF, zodpovídal i za nejdůležitější otázky vnitřní politiky a podporoval Purgina.

5) Na dočasně okupovaných územích Luhanské oblasti LNR zaznamenáváme **vzrůst autoritářské tendence šéfa luhanských separatistů Igora Plotnického**. Tyto tendence posílily především po srpnovém nepovedeném pokusu o jeho likvidaci a po odhalení pokusu o státní převrat. V září byly ve vedení LNR provedeny čistky. Generální prokuratura LNR zatkla premiéra LNR Gennadije Cypkalova. Byla též odvolána ministryně zdravotnictví LNR Larisa Ajrapetjan a zatčeni polní velitelé národní milice Sergej Sivak a Bitalij Kiselev. G. Cypkalov byl později nalezen mrtev ve své cele.

6) V současnosti pozorujeme v LNR **soupeření dvou vlivných skupin**. Jednu představuje sám šéf LNR Plotnij, druhou Pasečnik a Pajo. Leonid Pasečnik je šéfem ministerstva státní bezpečnosti (MGB) LNR a Vladimír Pajo je kurátorem tohoto ministerstva od FSB RF – oficiálně zastává funkci šéfa kontrarozvědného oddělení MGB. Tyto skupiny vedu [otevřený boj](#) o kontrolu nad pašováním ropných produktů, uhlí, narkotiky a nezákonným obchodem se zbraněmi. V takové situaci se státní převrat stává jedním z elementů boje konkurujících si klanů.

7) Méně vlivnými skupinami v LNR jsou: skupina Rodiona Mirošnika (náměstek šéfa (LNR) – Manolisa Pilavova (starosta Luhanska). Tato skupina se věnuje vytvářením strany Mír Luhanska a ideologické práci; dále jsou přítomny skupina šéfa administrativy šéfa LNR Iriny Tejchman; skupina Olega Akimova, který kontroluje činnost Federace odborů LNR a fakticky i Luhanský hospodářský svaz.

Závěrečné komentáře

Z analýzy dynamiky sociálně-politických a ekonomických procesů v Ukrajině v průběhu r. 2016 vyplývá několik shrnujících poznatků:

- Snížení životní úrovně obyvatelstva Ukrajiny
- Zvýšení cen energií i komunálních služeb

-
- Zahájení reformy v několika klíčových oblastech života ukrajinské společnosti (zdravotnictví a penzijní systém a další)
  - Reforma bezpečnostních služeb a vznik nových speciálních úřadů a agentur, zaměřených na boj proti korupci
  - Aktivizace proruských, populistických a radikálně nacionalistických sil, které usilují o změnu politického vedení země silovým způsobem
  - Pokračující trend posilování autoritářských tendencí v politických režimech obou separatistických republik DNR i LNR.
  - Vznik nových politických skupin ve vedení DNR a LNR

Hlavní výzvy v Ukrajině

v roce 2017

- Prohlubující se socio-ekonomická a politická krize
- Další narůstání protestních aktivit populistických a radikálně nacionalistických sil
- Možné uspořádání předčasných parlamentních voleb a ovládnutí země prokremelskými politickými silami
- Zostření situace na demarkační linii
- Možnost destabilizace situace a následný rozvoj separatismu v jednotlivých oblastech jihovýchodní Ukrajiny
- Vznik masových nepokojů a svržení ústavního pořádku prostřednictvím organizace jakéhosi falešného „třetího Majdanu“